

Thomas Erpenius was de eerste hoogleraar Arabisch in Leiden (portret collectie Universiteitsbibliotheek)

Prof. Sijpesteijn

FOTO MARC DE HAAN

"In den vergulden Turk" aan de Leidse Breestraat (V&D)

Oosterse halve maantjes op het stadhuis

400 jaar wijsheid uit het Oosten

Al aan het einde van de Middeleeuwen was de nog jonge Leidse universiteit haar tijd ver vooruit. Geen cultuur zo wijs als de Arabische in die periode, dus kwam er in 1613 een leerstoel Arabisch aan de Universiteit in Leiden. Die nu dus 400 jaar bestaat. En dat wordt groots gevierd.

Je staat er vast niet dagelijks bij stil; bij de toch boeiende vraag hoeveel invloed die stokoude Arabische cultuur tot de dag van vandaag heeft op onze Westerse maatschappij. Het antwoord laat zich raden: een heleboel. Maar op welke manier? Ja, dagelijks nieuws over onrust in moslimlanden bereikt iedereen wel via het journaal, maar dat is toch niet alles?

De Universiteit Leiden wil dit eenzijdige beeld verbreden en grijpt hiervoor dit bijzondere 400-jarig bestaan van de Arabische Leerstoel aan. Anders gezegd: het hele jaar viert de universiteit dat er 400 jaar een hoogleraar Arabisch in de stad is. Hoogleraar Petra Sijpesteijn heeft de eer om tijdens deze mijlpaal de Leerstoel Arabisch van Leiden te bezetten. Sinds 2008 is zij hoogleraar in Leiden, na eerder gewerkt te hebben in Oxford en Parijs. "Die taal kunnen spreken, ik word er nog dagelijks blij van."

ERPINIUS

Haar allereerste voorganger in 1613 was Thomas Erpenius (1584-1624). En dan te bedenken dat de Universiteitsraad al in 1599 besloot dat Leiden een Arabische leerstoel moest krijgen. Het probleem: degene die als eerste hiervoor was aangewezen, overleed voordat hij aan zijn taak kon beginnen. Het duurde vervolgens nog ruim dertien jaar voordat in Erpenius een geschikte geleerde met kennis van het Arabisch was gevonden. "Ik ben nog altijd onder de indruk van dat wijze besluit van toen", vertelt Sijpesteijn. "Je moet bedenken dat het in een tijd was waarin er bij het Leidse Gerecht nog onthoofdingen plaatsvonden, dat de gevangenis werd vergroot om meer ketters op te sluiten. En dan was er aan de andere kant het inzicht hoe belangrijk de Arabische cultuur was. Heel bijzonder."

Erpenius legde al vroeg de grondslagen die anno 2013 nog steeds gelden binnen de opleiding Midden-Oostenstudies. Namelijk: wie het Arabisch wil bestuderen, moet dit doen in combinatie met Perzisch en Turks om het complete plaatje te snappen. De wijsheid en invloed van de oudste Arabische teksten mogen we van Sijpesteijn niet onderschatten. "Veel van onze huidige kennis van wiskunde, astronomie en filosofie komt oorspronkelijk uit het Midden-Oosten. Of zoiets als het schaakspel: 'schaakmat' is afgeleid van Arabisch voor 'de leider is dood.' En dan heb je de vele Nederlandse woorden die uit het Arabisch stammen, van kaneel en suiker tot het woord douane." Nog zo'n oude

Arabische wijsheid: het destilleren van alcohol. "Zo hebben wij onze sterke drank, al werd het daar ingezet voor medisch gebruik."

ARABISCHE ROUTE

De universiteit gunt inwoners van Leiden en omstreken uitgebreid de kans om al die invloeden uit de Arabische cultuur zelf te ontdekken. De Leidse musea werken mee: later dit jaar komt het Rijksmuseum van Oudheden met een tentoonstelling over 400 jaar Arabisch in Leiden, terwijl museum Volkenkunde een expositie opent over de pelgrimstocht naar Mekka: de 'hadj.' De Hortus Botanicus pakt vanaf 25 mei uit met 'Planten van 1001 Nacht', met rondleidingen langs bloemen, planten en kruiden die al in eeuwenoude Arabische teksten werden genoemd. In kookworkshops kunnen lekkerbekken kennis maken met kruiden uit het Midden-Oosten en hoe je die het smakelijkst kunt gebruiken.

DESTIJD VONDEN OP HET GERECHT NOG ONTHOOFDINGEN PLAATS

Dit is nog niet alles: er is een stadswandeling in de maak met een route langs Arabische 'restanten' in de Leidse binnenstad. Het bekendste voorbeeld: de Islamitische halve maantjes op het stadhuis. "Die verwijzen naar de welbekende spreuk van de Geuzen tijdens de Tachtigjarige Oorlog: 'Liever Turks dan Paaps!' verklaart Sijpesteijn. Aan de Breestraat is het pand 'In den vergulden Turk' te vinden, ooit het huis waar twee broers hun fortuin maakten met textielhandel uit het verre oosten. Bij studentenvereniging Minerva is een gedenksteen in de muur gemetseld waar de eerste drukkerij zat die ook Arabische teksten drukte. Een bezoek aan de moskee of de bezichtiging van oude Arabische manuscripten maken de wandeling compleet. Sijpesteijn en organisatie zijn druk met de voorbereidingen. "Iedereen zou eens in die geschiedenis moeten duiken", moedigt ze aan. "We hebben er immers zoveel aan te danken. We zijn er met zijn allen veel meer mee verbonden dan je zou denken."